

slovenský národopis

2 | 23

VEDA, VYDAVATELSTVO
SLOVENSKEJ
AKADÉMIE VIED, 1975

V prezentovanom čísle Slovenského národopisu sú online sprístupnené iba publikácie pracovníkov Ústavu etnológie SAV (v obsahu farebne odlišené).

Ostatné práce, na ktoré ÚEt SAV nemá licenčné zmluvy, sú vynechané.

Slovenský národopis je evidovaný v nasledujúcich databázach

www.ebsco.com

www.cejsh.icm.edu.pl

www.ceeol.de

www.mla.org

www.ulrichsweb.com

www.willingspress.com

Impaktovaná databáza European Science Foundation (ESF)
European Reference Index for the Humanities (ERIH): www.esf.org

OBSAH

Tradičná kultúra Slovákov na bývalej uhorskej Dolnej zemi	169
Ján Sirácky: Dolná zem a Slováci	173
Rudolf Bednárík: Vymedzenie slovenských enkláv a diaspor na Dolnej zemi	183
Božena Filová: Bývalá uhorská Dolná zem ako predmet záujmu slovenskej národopisnej vedy	193
Jozef Štolc: Slovenský jazyk na Dolnej zemi ako súčasť slovenského národného jazyka	205
Ján Botík: K metóde analýzy dedinského spoločenstva v prostredí slovenskej enklávy	215
Svetozár Švehlák: Súčasný stav výskumu tradičnej kultúry slovenských enkláv a diaspor na Dolnej zemi	223
Mária Kosoová: Retrospektívny pohľad na prístup ľudovej kultúry Slovákov v Juhoslávii	235
Soňa Burlasová: Symbióza dvoch kolonizačných vetví v piesňovej kultúre jednej obce	245
Svetozár Švehlák: Ľudová balada u juhoslovanských Slovákov	252
Stanislav Dúžek: Etnomuzikologický výskum juhoslovanských Slovákov	259
Ján Podolák: Niektoré otázky štúdia ľudovej kultúry Slovákov v Slavónii	265
Michal Markuš: Vznik a vývoj slovenskej etnickej skupiny „tírpáci“ v Nyíregyháze v Maďarsku	271
Soňa Kovačevičová: Z histórie kultúry čabianskych Slovákov a ich materských obcí na Slovensku	288
Oskár Elšček: Výskum hudobnej kultúry Slovákov v Maďarsku	301
Ján Podolák: K doterajším výsledkom etnografického výskumu poľnohospodárstva u maďarských Slovákov	316
Viera Gašparíková: K súčasnému stavu prozaického folklóru Slovákov v Bulharsku	326
Eman Muntág: Rukopisné zbierky slovenských ľudových piesní z Dolnej zeme v Literárnom archíve Matice slovenskej	337

ROZHLADY

K jubileu dr. Emy Drábikovej-Kahounovej, CSc. (Emília Horváthová)	340
Konferencia o súčasnom stave a úlohách výskumu národnostnej otázky (Ján Botík)	341

Mesiac maďarských múzeí a slovenská účasť na tejto akcii (Irena Pišútová)	343
---	-----

RECENZIE A REFERÁTY

СОДЕРЖАНИЕ

Традиционная культура словаков на бывшей венгерской Долной земле	169
Ян Сирацкий: Долна зем и словаки	173
Рудольф Беднарик: Определение словацких колоний и диаспор на Долной земле	183
Боженa Филова: Бывшая венгерская Долна зем в качестве объекта интереса словацкой этнографической науки	193
Йозеф Штолц: Словацкий язык на Долной земле как составная часть словацкого национального языка	205
Ян Ботик: К методу анализа деревенского общества в среде словацкой колоний	215
Светозар Швeглак: Современное состояние изучения традиционной культуры словацких колоний и диаспор на Долной земле	223
Мария Косова: Ретроспективный взгляд на обследование народной культуры словаков в Югославии	235
Соња Бурласова: Симбиоз двух ветвей колонизации в песенной культуре одной деревни	245
Светозар Швeглак: Народная баллада у югославских словаков	252
Станислав Дужек: Этномузыкологическое изучение югославских словаков	259
Ян Подолак: Некоторые вопросы народной культуры словаков в Славонии	265
Михал Маркуш: Возникновение и развитие словацкой этнической группы «тирпаки» в Ниредьгазе в Венгрии	271
Соња Ковачевичова: Из истории культуры чабианских словаков и их родных деревень в Словакии	288
Оскар Элшек: Изучение народной музыкальной культуры словаков в Венгрии	301
Ян Подолак: К результатам этнографического исследования сельского хозяйства у венгерских словаков, проведенного до настоящего времени	316
Вера Гашпарикова: О современном состоянии прозаического фольклора словаков в Болгарии	326
Эман Мунтаг: Рукописные коллекции словацких народных песен с Долной земли в Литературном архиве Матицы словацкой	337

RETROSPEKTÍVNY POHĽAD NA PRIESKUM ĽUDOVEJ KULTÚRY SLOVÁKOV V JUHOSLÁVII V ROKU 1947

MÁRIA KOSOVÁ
Národopisný ústav SAV, Bratislava

Môj príspevok je spätným pohľadom na prieskum tradičnej kultúry Slovákov žijúcich v Juhoslávii vykonaný v roku 1947. Od tých čias som jednak nebola na tomto území, ani som inak nepracovala so získaným materiálom. Výskum som vykonala ako člen komplexnej výskumnej skupiny, ktorú organizovalo Povereníctvo školstva v rámci vtedajších presídľovacích akcií Slovákov.¹ V kolektíve výskumníkov boli zastúpení historici prof. B. Varsík a dr. V. Jankovič, literárny historik prof. Andrej Mráz, ktorý bol súčasne vedúcim celej skupiny, lingvisti prof. J. Štolc, prof. E. Pauliny, sociológ dr. J. Žatkuliak, muzikológ prof. J. Kresánek, etnografovia prof. R. Bednárík a dr. M. Kosová.

V dňoch od 12. augusta do 8. septembra 1947 navštívili sme v Báčke obce Petrovec, Selenču, Hložany, Kysáč, Kulpín, Lalí, Pivnicu, Silbaš, Begeč, Palanku; v Banáte Kovačicu, Padinu; v Srijeme Starú Pazovu, Síd, Ilok, Erdevsk; v Slavónii Ledenik, Jelisavac. Niektorí členovia tímu navštívili ešte aj iné obce okrem uvedených, ktoré považovali pre svoje špeciálne výskumné témy za dôležité.

Obce, ktoré boli predmetom nášho výskumu, súvisia svojím vznikom so základnými kolonizačnými vlnami v 18. a 19. storočí. Cieľom práce výskumnej skupiny bolo celostne dokumentovať život Slovákov v Juhoslávii pred prípadným presídlením na Slovensko. Atmosféra tohto výskumu bola celkom výnimočná a dá sa povedať neopako-

vateľná. Po prvý raz prišla medzi dolnozemskej Slovákov takmer manifestne pomerne veľká skupina predstaviteľov časti slovenskej vedy, ktorú obyvatelia vítali ako poslancov svojej domoviny v pradávnom zmysle tohto slova. Srdečné prijatie, nadšenie obyvateľov a ochota veľmi pomáhali výskumnej práci a myslím, že táto pohotová kontaktovosť, taká veľmi potrebná pre prácu bádateľa v teréne, neopustila ani podnes dolnozemskej Slovákov. Zásluhou vtedajších činiteľov miestneho odboru Matice slovenskej v Petrovci čakali nás v každej obci ochotní informátori, no okrem nich sme pomocníkov našej práce stretávali všade a za každých okolností. Ak sme mali v niečom nedostatok, bol to len čas, ktorý nám chýbal, lebo počas štyroch týždňov určených na výskum sme museli splniť aj oficiálne poslanie tejto národnej návštevy na Dolnej zemi.

Teda čas a priestor určovali aj moju prácu a súčasne ohraničovali predmet výskumu tradičnej kultúry Slovákov v Juhoslávii. V danej situácii metodika výskumu žiadala orientovať sa na základné informácie v širokom tematickom zábere, totiž predovšetkým na také javy života ľudu, o ktorých sa dá komunikovať aj vo veľmi úzko vymedzenom čase. Počas štyroch týždňov pracovala som s 98 informátormi vo veku od 25 do 86 rokov, z toho najväčší počet tvorili informátori vo veku od 50–65 rokov; približne rovnakým počtom muži a ženy. Spôsob výskumu: získavanie informácií, vlastné pozorovanie; záznamy údajov ručne.

Vychádzajúc z hospodársko-spoločenských pomerov skúmanej oblasti orientovala som sa na získanie dokladov o externých a interných vzťahoch v živote dolnozemskej Slovákov. V synchrónnom opise, ako aj v diachrónnom priereze zachytili sme javy tradičnej a počas výskumu aj

¹ Bližšie o organizácii tejto výskumnej akcie pozri ŠTOLC, J.: Reč Slovákov v Juhoslávii. Bratislava 1968. 353 strán (úvod).

súčasnej ľudovej kultúry dolnozemskej Slovákov v rozpätí troch generácií (mladej, strednej, najstaršej). Jednako aj pomerne veľké množstvo získaného materiálu predstavuje skôr mozaiku informácií, ako celostný hĺbkový obraz. Neodvažujem sa preto podať rozhodujúcu výpoveď o tradičnom živote slovenského ľudu v Juhoslávii v skúmanom období, lebo som presvedčená, že nesmierne zložité problémy tradičných prejavov tohto života znásobené kolonizačnými vlnami, spätnou väzbou k pôvodnej domovine, spolu-
nažívanie s inými etnickými skupinami, prežívanie spoločenských a hospodárskych premien a mnoho iných faktorov, to všetko vyžaduje hĺbkový špecifický výskum jednotlivých javov. Ten som už ani neskôr, pre rozličné objektívne príčiny neuskutočnila, no úspešne v ňom pokračujú mnohí súčasní slovenskí ako aj juhoslovanskí etnografi a folkloristi.

Dokladmi z prvej skupiny javov, teda externého života v skúmaných lokalitách, boli javy týkajúce sa samosprávnej organizácie obcí; pracovala som systémom dotazníka vopred pripraveného, ale súčasne latentne uchovávaného v mysli a v každej obci som zisťovala základné javy samosprávy dedinského života. Zisťovala som *samosprávnú organizáciu obce*, výkonnú moc jej predstavenstva, ktorá sa prejavovala najmä v súdnic-tve (právo moc richtára), *sociálnu štruktúru obyvateľstva* v skúmanom priestore značne diferencovanú (gazda, domkár, želiar, nádenník, deputátnik s rodinou, sluha bez rodiny), spôsoby najímania a odmeňovania pracovných síl pre spoločné hospodárske a spoločenské záležitosti, ako boli strážcovia chotára, obecná polícia, pastieri, kočiš, hrobár, zvonár a pod. Veľmi zaujímavé bolo organizované najímanie sluhov, čo sa zachovalo až do roku 1940, keď sa ešte konali tzv. „trhy na ľudí“. Všimla som si *fungovanie sociálnych zariadení* ako „špitál“, chudobinec, hostinec na prenocovanie počestných, starostlivosť o siroty, ktorá oficiálne patrila sirotskému otcovi, ale prakticky siroty preberala rodina a živila ich z časti podielu po rodičoch. Všimla som si *systém pôžičiek, kúpy, predaja* v tomto kraji intenzívneho a vysoko rozvinutého hospodárenia, kde pôžička bola dôležitým faktorom ekonomického podujatia a poskytovala sa dôveryhodnému človeku v prítomnosti svedkov tzv. „spravením očí“, čo bolo vystavenie potvrdenky, čiže dlžobného úpisu. Pri kúpe a predaji ma zaujali sekundárne postupy imitačnej mágie, ktorými sa mal zabezpečiť úspešný predaj: dierkovanou varechou sa udieral statok a pritom sa hovorilo: „Koľko vrub-

cov, toľko kupcov“, alebo sa narezalo niekoľko drievok z válova, ktoré sa vzali so sebou na jarmok. Koľko bolo drievok, toľko kupcov malo prísť a podobne. Zaujímavé boli praktiky, ktorých účelom bolo zachovať potencionálnu prítomnosť odpredaného statku, čiže vlastne nezmenšovať stav hospodárstva. Tieto praktiky, ako keby mali fungovať in absencia: napr. statok, ktorý odvádzali na predaj, poutierali a handra, ktorá sa pritom použila, musela ostať v stajni čiže zastupovať to, čo odišlo.

Sledovala som *systém prepisu majetku za života*, aj dôvody, pre ktoré sa to dialo, *rozličné spôsoby dedenia majetku*, po bezdetnej žene, dedenie po matke, dedenie po uzavretí nového manželstva, keď sa vyskytoval tzv. starý a nový majetok (majetok z prvého a druhého manželstva).

V skúmanom prostredí bola veľmi aktuálna *otázka susedskej výpomoci* a jej foriem, vyplývajúcich zo susedských vzťahov.

Dôležité bolo venovať pozornosť *rozdeleniu práce* v sedliackom roku počínajúcim na jar, keď sa po prvý raz „zaprelo pluhom“; časové určenie jednotlivých etáp týchto prác fixovala empiricky potvrdená tradícia a uložila ich do výstižných meteorologických prísloví.

Do prejavov externých vzťahov čiastočne patri aj *cyklus kalendárneho zvykoslovia*. Začiatkom kalendárneho zvykoslovného obdobia bol deň Lucie, ktorý sa vyznačoval veľmi intenzívnou frekvenciou a splývaním dvoch sviatkov — Lucie a Mikuláša. Sviatok Lucie sa viac rešpektoval a viazalo sa k nemu viacero funkcií: Lucia ako osoba odená v bielom, so sítom na hlave obdarúva deti; zákaz priasť, šiť v ten deň a do domu nemala vchádzať prvá žena; súčasne proti príchodu Lucie sa robil križ na dvere; začínal sa robiť stolček, ktorý mal pomôcť vidieť nečisté sily; napokon v ten deň starší gazdovia začali sledovať počasie a prenášali záznamy o počasí od Lucie po Štedrý večer (dvanásť dní znamená dvanásť mesiacov) na počasie celého roku. Deň Mikuláša, ktorý bol predovšetkým sviatkom detí, mal príznak paródie.

V deň zimného slnovratu zvanom tu *Kračún*, *Posviaci večer*, *Božie narodenie*, podobne ako v deň Štefana a Jána, vyskytovali sa intenzívne tradičné ceremonie so zložitým a diferencovaným významom. Súborom zákazov a príkazov by sme mohli charakterizovať všetko, čo nemalo kánonický ráz, od prestierania stola s darmi z úrody, od osobitného významu svetla (sviečka zasťčená do taniera s vyrasteným žitom zasiatym na Luciu, ktoré s vinšovaním prináša najmladší

člen rodiny), až po starostlivosť o statok, vykonávaním praktík zabezpečujúcich jeho zdravie a ochranu. Celý tento systém príkazov a zákazov mal zabezpečiť hojnosť, zdravie a ochranu. K tomu sa pridružoval súbor veštieb zdravia a najmä ľúbostné veštby. V okruhu týchto praktík okrem gestuálneho prejavu sa vytvoril slovný prejav v umelecky pôsobivých vinšoch, najmä v „polazovaciach“ vinšoch. V dedinách katolíckeho náboženstva alebo susediacich s chorvátskym etnikom zachovávalo sa chodenie s betlehemom a s hviezdou.

Značnú frekvenciu vykazovali aj ostatné kalendárne obrady konané na fašiangy, na Blažej a Gregora.

Znakom začínajúceho jarného obdobia bolo „vítanie jari“ na Kvetnú nedeľu, tzv. „kvetovanie“, „kyseľovanie“, „chodenie s paničkami“, „kyseľicou“. Obrady a praktiky veľkonočného cyklu spočívajúce predovšetkým v zákazoch, týkali sa dní od Kvetnej nedele až do Veľkej noci, keď rozoznala radosť z oslavy budúcej úrody. V utorko po Veľkej noci konávala sa veľmi zaujímavá návšteva cintorína s dlho trvajúcim hostením a posedením pri hrobách, alúzia trapézii z dávneho slovanského obdobia ešte stále živá u južných Slovanov. Stavanim májov končili kalendárne zvyky a zvyšný čas sedliackeho roka vyplňali niektoré zvyklosti cirkevného charakteru, v katolíckych obciach napr. púte so svojou špeciálnou ľudovou interpretáciou týchto nábožensko-spoločenských príležitostí.

Sféra systému terciárnej viery s ohľadom na racionalistický charakter protestantstva, ktoré je vyznaním väčšiny slovenského obyvateľstva v Juhoslávii, je pomerne málo rozvinutá. Zato však poznačená predstavami spoločnými skoro pre celé skúmané územie. Takmer všade bol známy bližšie nevysvetlený démon Hévis — Psi kráľ, ktorého charakterizovali „oči ako tanier, chvost ako pradená a celý ako maková zrnko“. Sprevádzaný psím štekotom prichádzal do dedín cez zamrznutý Dunaj. Jeho objavenie sa bolo predzvesťou nešťastia, smrti. No, v čase konania výskumu táto predstava bola už značne neutralizovaná; Hévisa sa nebáli už ani deti, a tým zanikla aj jeho sekundárna funkcia, keď totiž predstava o démonovi stratí svoj prvotný význam a žije začas v oslabenej podobe ako výstraha pre deti.

Na celom skúmanom území sme sa stretávali s rozprávaním o „svetlách“. V niektorých prípadoch vyskytoval sa pokus vysvetliť „svetlá“ ako prírodný úkaz, a to takmer napospol personifikáciou inžiniera, ktorý za trest pre nesprávne vy-

merané role, chodí po smrti s lampášom a nanovo ich premeriava. Ojedinele sa vysvetľovali svetlá ako duše zomrelých nekrstencov a krivo-prisažníkov. Vplyv sekundárneho náboženstva bolo možné badať aj v častom rozprávaní o hadovi, ktorý tu však nemá ani funkciu ochrancu domu ani symbolu zeme, ale v duchu Starého zákona, čo je príznačná interpretačná báza pre protestantské obyvateľstvo, predstavuje zlo, ktoré pochádza z diabla a hriechu. Ojedinele bol známy „vodný človek“, „víly“, bytosti odpoly ryby — odpoly ženy, žijúce v Dunaji. Teda nie predstava horských bytostí, tancujúcich dievčat — víl, ale skôr predstava blížiacia sa antickým nymfám. Rozprávalo sa ešte o Černokňažníkovi a Zmajovi (šarkanovi); v Pazove bola známa personifikácia búrky šarkanom. Všeobecne sa spomínali strigy, lietajúce v povetrí, strigy, ktoré čaria kravám, ktoré sa česú o polnoci pri križi, v čom badať ohlas hanobenia posvätných symbolov, za čo predovšetkým trestal stredovek čarodejnice. Okrem toho vyskytovala sa predstava bosoriek ako mačiek objavujúcich sa o polnoci na križných cestách. Azda najviac pravdivosti spojené až s bážňou prikladalo sa tzv. „gazeňiu“, čo je všeobecne známe zalihanie morou. Prichytená bosorka mení sa na mačku, žabu alebo ráno je poranená niektorá žena, ak sa trápenému človeku podarilo zasiahnúť moru. Bosorka (mora) sa pomstí, ale súčasne existuje praktika rušiaca jej moc: sedemročná dievča má napriaf tri pásma a v noci sa cez ne prevlieka obeť; zapcháva sa kľúčová dierka; obeť nosí pri sebe apotropajné predmety.

Predstava revenanta, typická pre Balkán, zasiahla aj toto územie, aj keď v podstate bola prinesená z pôvodných sídiel. No jej životnosť v balkánskom priestore sa zintenzívnila a predĺžila. Obranné praktiky proti revenantovi v prípade, že už za života je tento človek podozrievavý z revenantstva, začínajú už pri pohrebe, a to pokropením domu svätenou vodou, keď mŕtveho vyniesli. Je povinnosťou dať zosnulému jeho obľúbené veci do truhly, aby nemal príčinu vracaf sa pre ne. K nohám sa kladie čakán, aby pozostali počuli, keď bude revenant chodiť. Ojedinelé bolo rozprávanie starého človeka, ktoré malo ešte generačný posun ako spomienkové rozprávanie o revenantovi, ktorého našli sedieť v dome počas pohrebnej hostiny a zahnali prekliatím v biblickej reči, na čo ten zmizol. Mŕtvy sa vracia niekedy v podobe zvieratá a chodí po dome. Inokedy sa navracajúcu mŕtvemu do múky osiatej na stole napíše otázka, čo si praje, na čo on údajne odpovedá, tak isto písaním (?!). Posledné možno dať

azda do súvisu so špiritistickými praktikami. Všeobecne sa verí, že sa navracia len zlý človek — jeho duch, a preto poväčšine v minulosti za truhlou sypali biely mak, aby revenantovi sťažili návrat k ľuďom, kým ho totiž pozbieral, nastalo brieždenie, a tým jeho moc zanikla.

Do sféry terciárnej viery patria aj predstavy personifikácie smrti od bielej tône po konvenčnú predstavu koštilivca. Od samej smrti, po znáso-benú predstavu — smrti, ktorých je veľa (Selen-ča). Smrť oznamuje skonanie človeka zvukmi, vlastným objavením sa, ale najčastejšie vysielá správu o blížiacom sa skone v snách. Sn y tohto druhu sú asociačne späté so vzťahom k blízkemu človeku: napr. ženy spomínali, že sa im cez vojnu snivalo, ako videli lietat čierne lietadlá a skutočne prišla správa o mužovej smrti. Sen o oraní značí tiež odchod na druhý svet; i táto predstava spočíva v asociačnej úvahu: oranie — brázda — cesta = odchod. Sny o blížiacej sa smrti malých detí symbolizujú obyčajne odlety bielych vtákov. Inokedy sa chorému človeku sníva, že prichádzajú preň rodičia. Zdá sa, že tu pretrváva jedna z pradávnych predstáv súvisiacich s kultom predkov. J. Lips ju uvádza ako priam záväznú pre Tichomorie, kde zomierajúci alebo ťažko chorý človek oznamuje okolostojacej rodine, že už prichádzajú poň tí, čo zosnuli, rodičia alebo vôbec predkovia.²

K týmto prejavom by sme azda mohli prídružiť *predzvesti katastrof*, najmä vojen, symbolizovaných v rozprávaniach o krvavom nebi, o svieci na nebi, o metle na nebi — kométe. Napokon sem patria aj *veštby*. Pri narodení vešti sa budúcnosť dieťaťa, podľa dňa jeho narodenia, podľa vzhľadu, v akom prichádza na svet. Čez vojnu sa veštil osud vojakov zo zrkadla, z vody. S kľúčom zaveseným na nitke, alebo z modliacej knižky sa veštilo, kto je zlodej a pod.

Liečebné praktiky predstavovali veľmi intenzívnu sféru vedomostí a činností, a to jednak postupy liečenia na racionálnom základe, ale aj liečenie iracionálnymi postupmi. To prvé prekvapovalo znalosťou anatómie, často získanou počas vojny zo zaradenia vojakov vo frontovej zdravotníckej službe. K nemu sa pridružovalo tradičné poznanie liečivých rastlín a toto spolu overené

dlhodobou praxou predstavovalo hodne využívaný systém zdravotníckej svojpomoci, ktorú dokonca v skúmanom prostredí rešpektovali čiastočne aj lekári. Z týchto vedomostí vznikla špecializovaná funkcia „liečnikov“; v dedine boli jeden-dvaja takito významní liečníci. Tradičné skúsenosti konkretizované v rozličných praktikách používali sa aj pri chorobách dobytká.

Spôsobmi blízkymi magickým praktikám pomáhali takzvaní *vračari* — *vračiariky*, nezriedka Srbi v skúmanom priestore. Išlo zväčša o pomoc „urieknutým“ a pri epileptických záchvatoch, najmä u detí. Toto druhé ochorenie sa muselo častejšie vyskytovať, lebo skoro v každej obci boli známe a používané spôsoby pomoci pri epilepsii. Pomáhalo sa spôsobom rozhodne nie účinným, ale psychicky rozhodujúcim; vodou z uhlikov z trňových brán, začítovaním a najmä kladením sobášnych šiat na dieťa, zmietajúce sa v záchvate. Iný spôsob bol, že sa odmerala dĺžka dieťaťa, naznačila sa na zárubni (*dveraje*) a do posledného toho bodu dĺžky sa vbil kúsok trstenice, ktorou sa dieťa meralo; ak dieťa toto miesto prerástlo, nikdy viac sa už choroba nevrátila.

Praktiky magického liečenia spočívali v imitácii mágií a vo využití čarov na základe styčnosti a podobnosti. Na tom istom princípe boli založené aj *ľúbostné praktiky*, ako pričarovanie mládencov zakopávaním slepých myší, miesenie koláčov na chrbte dievčaťa s popolom z trňových brán a podobne. Za prejavy imitatívnej mágie možno považovať aj praktiky, ktoré mali zabezpečiť dážd. Do tejto sféry mágie patria aj praktiky, ktoré mali zaistiť *úspech pri predajoch a kúpe dobytká*, ktoré sme spomenuli na začiatku.

Interné vzťahy som skúmala v základnej spoločenskej jednotke — rodine. Sledovala som príbuzenské vzťahy a ich terminologické vyjadrenie, čiastočne aj prechod od čeladného spolunažívania k individuálnej rodine, systém detností, ktorý v čase výskumu javil silnú tendenciu poklesu z pôvodných osem, desať, aj viac detí na dve, maximálne na tri. Venovala som pozornosť systému jednodetností, uzatvárania manželstiev, výskytu konfesijné zmiešaných manželstiev, ktoré v niektorých obciach boli takmer vylúčené a volilo sa radšej manželstvo medzi bratrancami a sesternicami, ako by malo dôjsť k miešaniu medzi konfesiami. Sledovala som otázku dospievania, ktorej spoločenským výrazom bolo právo zúčastňovať sa na priadkach, čo spadalo do veku po vychodení školy u dievčat, čiže okolo 13 rokov, pre chlapcov od 16 rokov. Na priadkach formou hier a v kolektíve vlastne začína sa prvá citová

² LIPS, J. E.: Pri prameňoch civilizácie. Bratislava 1961 (slov. preklad), s. 258 n.

výchova mládeže. Cez rodinu a jej vzťahy došla som k skúmaniu svadby, krstu a pohrebu. Všetky tieto tri prejavy spoločenských vzťahov predstavovali obrady štruktúrované z množstva znakov významovo i formálne ekvivalentných, v čase výskumu aktívne kolektívom vykonávaných a prežívaných. Pri líčení týchto obradov výskumník nemal dojem, že počúva len spomienkové rozprávanie, ale z počutého presvedčivo vyznievalo, že určitý fakt, napr. svadobného obradu tvorí neodmysliteľnú zložku kolektívneho uznania tohto obradu za obrad riadne uzavretý a teda aj platný. Súčasne vo fungovaní systému týchto obradov prejavovala sa aj opozičnosť proti tradičným normám, a to v zmene hodnotenia niektorých zložiek, ba dokonca v ich degradácii. Napríklad v svadobnom obrade veľmi závažný moment ukladania na lože mladší ľudia v niektorých lokalitách znevažovali a do istej miery vysmievali.

Svadobný obrad sa prejavoval ako najzložitejšia štruktúra spomedzi troch spomenutých medzúnkov života rodiny, čo je napokon výrazom jeho právnospoločenského významu. Podstatné zložky svadobného obradu sú schválenie prvostupňovej dohody o uzavretí manželstva na pytačkách, zaplatením určitej sumy za nevestu (spomínalo sa okolo tisíc dinárov), opustenie pôvodného rodinného spoločenstva a prechod do iného (prejavuje sa odobierka nevesty od rodičov), ďalej prijatie znakov nového stavu (začepčenie nevesty) a napokon vedenie a ukladanie „na lože“ (symbolické *consumatio matrimonii*). Schválne vynechávam cirkevné a štátne zložky obradu uzavretia manželstva, pretože práve uvedenými podstatnými znakmi, i keď dnes latentne, ale kedysi intenzívne fixovanými vo vedomí zúčastnených členov dedinského spoločenstva, a najmä za osobnej svedeckej prítomnosti hierarchicky presne vymedzených funkcionárov svadobného obradu, sa manželstvo novej dvojice vlastne riadne uzavrelo a potvrdilo. K týmto základným, právne záväzným zložkám pristupujú iné, a to je určovanie sobášnych dní, trvanie svadobného obradu, počet zúčastnených osôb, okrem konštantných vykonávateľov obradu. Obrad sprevádza výber z rozsiahleho súboru zákazov a príkazov magických, iracionálnych, no s jednoznačným funkčným zacielením, zaistiť šťastie, hojnosť a potomstvo. V tomto poslednom sa javila zmena: kedysi sa uprednostňovali praktiky zabezpečujúce hojné potomstvo, neskôr ich vystriedali praktiky zacielené opačne.

Konštantnému plánu významu svadobného obradu zodpovedá množstvo plánov výrazu a foriem výrazu; formy výrazu svadobného obradu sa realizujú jednak verbálnym kódom, jednak gestuálnym. Typická pre dolnozemsú svadbu a predovšetkým pre prostredie evanjelického vyznania je silná frekvencia verbálneho kódu, a to v ustálenej tradovanej forme, najmä pri kľúčových situáciách tohto obradu. Z verbálneho kódu najzaujímavejšie sú tzv. svadobné reči. Svadobné reči sa opatrujú v rukopisných odpisoch, sú veľmi vyhľadávané, hodnotí sa ich zachovanosť, obširnosť a trvá sa na ich čo najvernejšom reprodukovaní. Vznikajú montážou tematicky príbuzných textov Starého zákona paralelne ilustrujúcich situácie svadobného obradu. Počas vlastnej svadobnej hostiny slovný kód modifikuje zmenená situácia: posvätné texty sa profanujú alebo vznikajú nové žartovné a parodistické. Verbálny kód piesňový a prozaický sa realizuje zväčša na pláne metafory. Jeden okruh metafor tvoria biblické obrazy starozákonného manželstva, druhý okruh predstavuje zásobnica obrazov zodpovedajúcich tradičnej poetike. Napr.: svadobný sprievod pred dvermi domu nevesty rozpráva o ďalekej ceste, únave, zime, žiada o poskytnutie prístrešia, mladú nevestu nazýva „ďaleko voňajúcim kvetom, pre ktorý sa vybrali a prosia aspoň lupienok z neho“, ďalej nevesta v túžbe získať prevahu nad mužom stojí pred odchodom na sobáš na sekere a volá trikrát „na sekere stojím, teba sa nebojím“. Napokon tretí okruh predstavuje situačná metafora: napr. kuchárka vyberá počas hostiny peniaze predstierajúce, že sa obarila a podobné iné metaforické obrazy, ktoré zastupujú skutočnú situáciu a najmä jej ciele.

Druhou typickou rečou svadobného sprievodu je gestuálny kód, ktorý sa po prvý raz objavuje na pytačkách, keď pytači hľadajúci „ďaleko rozvonjavajúcu ružu“, dostávajú od dievčaťa v prípade súhlasu tzv. „šnúruku pre mládenca“, čo je symbolom, že pristáva na ponúknutého mladého človeka. Tento prejav súhlasu môže nasledovať až po trefom pýtani dievčaťa za ženu, čiže so stupňovaním metaforického obrazu.

Gestuálnou rečou je aj podanie vína na pytačkách hosťom, ktoré však môže nasledovať až po predošlom geste, po odovzdaní šnúruky, čiže znaku súhlasu. Gestuálnym kódom je opásanie nevesty červenou šnúrou v rozmeroch výšky nevesty, čo zabezpečuje jej ochranu pred urieknutím počas sobáša. Tak isto sa gestom realizujú všetky spôsoby zabezpečenia ochrany, ale aj budúceho rozmnoženia rodiny, ulahčenia pôrodu, ale

súčasne aj zamedzenia príliš rýchleho príchodu potomstva: oblievanie nevesty vodou, alebo prevrhnutie šechtára s vodou, obsýpanie žitom, viazanie uzlov na parte a podobne.

Narodenie dieťaťa v týchto pomerne dobrých hospodárskych pomeroch charakterizovali dve črty. Predovšetkým spoločenská reprezentácia, prejavujúca sa výberom dvoch až piatich kmotier, z ktorých len jedna má funkciu tzv. „kmoťry na rukách“, t. j. krstnej matky, čo nesie dieťa na krst. Reprezentáciou je aj krstenie dieťaťa v prítomnosti čo najväčšieho množstva ľudí a napokon starostlivosť o šestonedielku akcentovaná do veľkej miery ako prejav aj navonok. Druhým veľmi markantným prejavom pri krstínách bola ekonomická motivácia. Ktokoľvek z informátorov hovoril o úkonoch okolo novonarodeného dieťaťa, dokonca aj pri magických praktikách s tým spojených, vždy uviedol ekonomický moment: dieťaťu treba pri prvom zabalení vložiť do vankúša peniaze, každý, kto príde dieťa pozrieť, prináša predovšetkým peniaze, na krstení sa koná zbierka na košielku dieťaťa atď. Tieto javy, ktoré sú aj v priamom súvisi s hospodárskou prosperitou prostredia, sprevádzajú substráty dávnych tradícií ako zákazy a príkazy počas tehotenstva, veštbá pohľavia dieťaťa, zákazy počas šestonedelia, ochrana ženy i dieťaťa pred magickými silami (v tej súvislosti žena pred vádžkou nesmela opustiť dom; nepokrstené dieťa nesmel cudzí človek vidieť, ani sa len spytovať naň). Prejavuje sa tu proces disjunkcií, konjunkcií a napokon neutralizácií istých predstáv a ich realizácií v obradoch.

Pri pohrebných obradoch sa prejavuje rodinná a spoločenská kontaktovosť typická pre dolnozemske prostredie. Kým domáci majú povinnosť starostlivosti o zosnulého a zachovávajú pritom tradičné postupy, ako je zastieranie zrkadla, zastavenie hodín, polozenie niektorej obľúbenej veci zosnulého do truhly, žene zomrelej v tarchavosti sa dáva dokonca detská výbavička — zatiaľ blízka rodina a známi prichádzajú držať „stráž pri mŕtvom“. Najaté nariekačky oplakávajú zosnulého a krstné deti sú povinné vykopať hrob, vyniesť truhlu z domu a uložiť zosnulého do zeme. V tejto povinnosti krstných detí prejavuje sa konzekventný dôsledok (cirkevne motivovaného) vzťahu kmotrov a krstných detí, ktorý predstavuje predovšetkým duchovný zväzok. Počas pohrebných obradov boli ustálené príhovory návštevníkov k zosnulému, v ktorých vlastne tabuuje fakt umretia. Návštevník, ktorý prichádza do smútočného domu, plní ako prvú povinnosť príhovor k mŕtvemu. Zastane pred truhlou a spytuje sa

mŕtveho: „Ako sa tam cítite, dobre, však?“ (Sám návštevník si odpovedá.) Alebo sa spytuje zosnulého: „A už ste ozdraveli?“ Alebo obrátiac sa k domácim povie: „No, už vám ozdraveli!“ Symbolické očistenie sa od styku so zosnulým prejavovalo sa v tom, že najbližší príbuzní a nariekačky pili pálené, v ktorom boli uhľiky z tŕňových brán, ako ochrana proti pôsobeniu zlej sily, ktorá sa reziduálne pociťuje v zmene živej bytosti na mŕtvu.

Kult hrobov, vlastne predkov na dedinách Dolnej zeme sa prejavoval veľkou starostlivosťou o hroby. V priebehu roka boli fixované dni, keď sa povinne „riadili hroby“, bývalo to v období veľkonočného týždňa a druhý raz pred sviatkom Dušičiek (2. nov.). V utorok po Veľkej noci sa navštevovali hroby, kde sa dlho pobudlo a besedovalo.

V danej situácii charakterizovanej rýchlym striedaním skúmaných priestorov bolo najťažšie získať doklady *folklórnej tvorby*. Z mála zapísaných textov prozaického tradičného rozprávania možno konštatovať len orientáciu repertoára a hodnotiť fabulačnú schopnosť rozprávačov, ktorá na tomto území bola iste veľmi intenzívna.³ Svedčí o tom niekoľko zaznačených typov čarodejných rozprávok, ako čert-frajer, o jelenčekovi, žena kmotrou žabe, ďalej lokálne historické povesti z tureckých čias, reminiscencie na rok 1848, jánošíkovské motívy, výčiny zbojníka Róžu Šándora, legendy a pohotovo rozprávané žartovné poviedky s hlavnou postavou farára-kazateľa, anekdoty o strážcoch chotára „sereďžanoch“, miestne prekárania a rozličné anekdotické situácie z bilingvistických oblastí. Rozšírené bolo aj čítanie a predčítovanie knižiek ľudového čítania, vydávaných po slovensky v Budapešti. To všetko bola vlastne len orientácia pred hlbším skúmaním prozaickej tradície.

V ľudovej piesňovej tvorbe, keďže táto oblasť bola predmetom výskumu prof. J. Kresánka, orientovala som sa len na balady. V Petrovci, Kulpíne, Kysáči, Erdeviku a Pivnici zapísala som trinásť balád, predstavujúcich zaujímavé varianty textov ľúbostných balád, balád s vojenskou tematikou a v jednom prípade baladu mýtického charakteru. V ľudovej terminológii sa balady nazývajú „dlhé piesne“. Kompozične rozvinutou

³ Porov. KOVÁČ, T.: Aradáč. 1934. Zbierka ústnej proz. tradície. Archiv prof. F. Wollmana uložený v NÚ SAV.

stavbou dolnozemske varianty skutočne zodpovedajú tomuto názvu.

Z folklórnej poézie treba spomenúť *višne vianočného cyklu*, najmä tie, ktoré bývali spevavo prednášané pri polazovaní, t. j. višňovnej obchádzke s práním zdravia, úrody, jednak v „Posviací večer“ a na Nový rok. V polazovacích textoch možno vybadať trojaké typy, stratifikované významovo a výrazovo. Jedny len veľmi letmo spomínajú náboženský motív, narodenie Krista, avšak obsérne rozvádzajú pranie zdravia, šťastia, úrody; druhé sú poznačené umelým, rehtorským vznikom, ale podľahli procesu zľudovenia. Napokon tretie, ktoré by bolo možné dávať do súvisu jednak s vplyvom chorvátskeho etnika, ako aj srbským prostredníetvom s apokryfnou balkánskou tvorbou (Jelisavac, Pazova). Náznaky tejto tvorby badať v zvláštnej interpretácii mystéria narodenia. Ohlasy apokryfných skladieb sa zachovali aj vo veľkonočných recitandách typu „Išla Matka Božia plačúci, svojho syna hľadajúci...“.

РЕТРОСПЕКТИВНЫЙ ВЗГЛЯД НА ОБСЛЕДОВАНИЕ НАРОДНОЙ КУЛЬТУРЫ СЛОВАКОВ В ЮГОСЛАВИИ

Резюме

Обследование традиционной культуры в 1947 г было частью комплексного задания документировать в главных чертах историю, язык, литературную жизнь и традиционную народную культуру словаков, которые в 18 — 19 вв. эмигрировали на бывшую венгерскую Долну зем, территорию Воеводины в сегодняшней Югославии.

Методика исследования, время которого было ограничено четырьмя неделями, определила его предмет и объем ориентацией на те явления традиционной культуры, о которых можно собрать сведения и за узко ограниченное время. В течение четырех недель исследования я посетила 18 деревень и работала с 98 информаторами в возрасте от 25 до 86 лет.

Исходя из хозяйственно-социальных отношений исследуемой области, я ориентировалась на получение данных о внешних и внутренних отношениях быта долноземских словаков. В синхронном описании, а также в диахроническом разрезе я прослеживала основные явления традиционной, а во время исследования и современной народной культуры словаков.

Документами внешнего быта в местонахожде-

В стрuчном прехладе результатов преекуну жи-вота Словаков в Югославии в року 1947 ишло ми шкор о информации о втедашом штаве традиционной людовой культуры, але ај о захытении сущасного функционирования аспои некоторых еште померне интензивных явов. Образ је адекватны часу а можностям конанého преекуну. Зисканы материал з тоhto померне невеликого уземия, але своим этничным характером представляющего акобы микро-Словенско, в синтагматическом устроиании бы непокытол комплексную информацию такмер ани о одной области. Прето сме zvolili postup paradigmatického зоскупения зисканых докладов а их устроиание в диахроническом преерезе. Уведением конкретных докладов материалу з jednotlivých локалит (що розсах тоhto преекуну недовољује) могла бы возникнүт з тоhto образу докладнейша, и кеи краткодобым выскумом подмиененая информация о долноземском варианте словенской традиционной культуры.

ниях словаков Воеводины были явления, касающиеся самоупрвления деревни, социальной структуры населения, функционирования социальных учреждений, перемещения и наследования имущества. В этой последней категории, наряду с экономическими способами, действовала интенсивно магическо-имитационная практика.

К проявлениям внешних отношений относится частично и цикл календарных обычаев. В сохранившихся традиционных днях и праздниках рождества, масленицы и весеннего периода мы обнаружили интенсивное переживание традиционных церемониалов со сложным и дифференцированным значением. Целый комплекс запретов и приказаний, которыми мы могли бы охарактеризовать все, что в этот период не имеет канонического характера, направлено, в сущности, на обеспечение богатого урожая, здоровья и охраны семьи.

Сфера системы третичной веры, принимая во внимание рациональный характер протестантства, которое исповедует большая часть словацкого населения в Югославии, сравнительно мало раз-

вита. Демонические представления, общие почти для всей изучаемой области, обнаружили тенденцию к редукции, пародированию и, наконец, нейтрализации. Значительную интенсивность обнаружили так называемые «предзнаменования» смерти, катастроф, личных несчастий и предсказания будущего ребенка, любовные гаданья, а также гаданья о судьбе солдат на войне.

Широко применялись и уважались лечебные методы при помощи рациональных и иррациональных приемов. На подобных принципах основывались и методы любовные и приемы при купле и продаже.

Внутренние отношения я изучала в основной общественной единице. Я наблюдала развитие родственных отношений, систему деторождения, вопросы общественных контактов в период достижения совершеннолетия и вступления в брак. Реализацию общественных отношений в основных явлениях: свадьба — рождение ребенка — похороны, представляли обряды, состоящие из множества признаков, эквивалентных по значению и по средствам выражения. В функционировании системы приведенных обрядов жило равным образом традиционное понимание, но одновременно наблюдалась оппозиционность по отношению к традиционным нормам, а именно в изменении оценки отдельных элементов обряда, в их деградации и нейтрализации. В общем во всех трех обрядах прежде всего акцентировался элемент экономической репрезентации.

Сравнительно короткое время исследования не позволило создать более тщательную картину фольклорной традиции. На основании информационных бесед можно было констатировать ориентацию репертуара и интенсивность жизни устной традиции. Репертуар содержал некоторые типы фантастических сказок, исторические пове-

сти со времен турок, реминисценции 1848 г. — обе локально мотивированные; повести о разбойниках и с отзвуками яношиковской традиции (подлинная традиция — школьное влияние?); легенды и шуточные рассказы с местным колоритом. На народные сказания оказывало влияние и чтение народных книжек, издаваемых на словацком языке в Будапеште.

Изучением песенной традиции занимался музыковед Й. Кресанек, я же ориентировался на текстовую сторону баллад, которые здесь были распространены в значительной степени, и по отношению к общесловацкому репертуару встречались интересные варианты.

Из фольклорной поэзии представляли интерес рождественские коляды и новогодние поздравления, в которых преплеталось многообразие значений и выражений, включающее исконное словацкое творчество, балканские влияния, вплоть до апокрифического творчества.

В кратком обзоре результатов обследования жизни словаков в Югославии в 1947 г. для меня вопрос состоял скорее в информировании о состоянии традиционной культуры. Материал, полученный с этой сравнительно небольшой территории, но представляющей по своему характеру как бы микро-Словакию, в синтагматическом расположении не дал бы комплексной информации ни об одной области. Поэтому мы выбрали путь парадигматической группировки полученных документов и расположили их по диахроническому представлению. Приведение конкретных документов из отдельных местонахождений (чего не позволяет объем данной статьи) могло бы сделать из этой картины более подробную, хотя и обусловленную краткостью времени для исследования, информацию о долюземском варианте словацкой традиционной культуры.

RÜCKBLICK AUF DIE ERFORSCHUNG DER VOLKSKULTUR DER SLOWAKEN IN JUGOSLAWIEN IM J. 1947

Zusammenfassung

Die damalige Erforschung der traditionellen Kultur war ein Teil der komplexen Aufgabe, in Hauptzügen die Geschichte, die Sprache, das literarische Leben und die traditionelle Kultur der Slowaken, die im 18.—19. Jahrhundert in die ehemalige ungarische Dolná zem, auf das Gebiet der Wojwodina in dem heutigen Jugoslawien, auswanderten, zu dokumentieren.

Die Methodik der Erforschung, für die die Zeit von vier Wochen bestimmt war, begrenzte ihren Gegenstand und Umfang durch die Orientierung auf jene Erscheinungen der traditionellen Kultur, über die man auch in einer eng begrenzten Zeit kommunizieren kann. In der Zeit dieser vier Wochen besuchte ich 18 Ortschaften und arbeitete mit 98 Informatoren im Alter von 25 bis 86 Jahre.

Von den wirtschaftlich-sozialen Verhältnissen des zu erforschenden Gebietes ausgehend, konzentrierte ich mich auf den Erwerb von Belegen über die externen und internen Lebensbeziehungen der in der Dolná zem lebenden Slowaken. In der synchronischen Beschreibung sowie auch in dem diachronischen Durchschnitt verfolgte ich die Grunderscheinungen der traditionellen und in der Zeit der Erforschung auch gegenwärtigen Volkskultur der Slowaken.

Als Belege des externen Lebens in den slowakischen Gebieten der Wojwodina dienten Erscheinungen, die die Selbstverwaltungsorganisation der Gemeinden, die soziale Struktur der Bewohner, das Funktionieren der sozialen Einrichtungen, die Vermögensorganisation, den Erwerb, die Übertragung und das Erben des Vermögens anbelangten. In der letzten Kategorie funktionierten außer den ökonomischen Vorgängen auch die intensiv magischen Imitationspraktiken.

Zu den Äußerungen der externen Beziehungen gehört teilweise auch der Zyklus des Kalenderbrauchtums. In den traditionell eingehaltenen Fest- und Feiertagen der Weihnachts-, Faschings- und Frühlingszeit stellten wir das intensive Erleben von traditionellen Zeremoniellen von einer komplizierten und differenzierten Bedeutung fest. Der gesamte Komplex von Verboten und Anweisungen, durch die alles charakterisiert werden könnte, was in dieser Zeit keinen kanonischen Charakter hat, dient im Grunde zur Sicherung einer reichen Ernte, einer guten Gesundheit und des Familienschutzes.

Die Systemsphäre des tertiären Glaubens mit Rücksicht auf den rationellen Charakter des Protestantismus, der das Glaubensbekenntnis des größten Teiles der slowakischen Bevölkerung in Jugoslawien ist, ist verhältnismäßig wenig entwickelt. Die dämonischen Vorstellungen, die beinahe für das ganze erforschte Gebiet gemeinsam sind, äußerten eine Tendenz der Reduktion, des Parodisierens und schließlich der Neutralisation. Eine besondere Intensität wiesen die sog. Vorboten des Todes, von Katastrophen, von persönlichem Unglück und die Prophezeiung der Zukunft des Kindes, die Liebesprophezeiungen, sowie die Prophezeiung der Schicksale von Soldaten in Kriegen auf.

Viel gebraucht und respektiert waren die Heilpraktiken durch rationelle oder irrationelle Vorgänge. Auf ähnlichen Prinzipien beruhten auch die Liebespraktiken und die Vorgänge beim Kauf und Verkauf.

Die internen Beziehungen erforschte ich in der gesellschaftlichen Grundeinheit — in der Familie. Ich verfolgte die Entwicklung der verwandschaftlichen Beziehungen, das System der Kinderanzahl in der Familie, die Frage der Gesellschaftskontakte in dem Zeitraum des Erwachsenwerdens und der Eheschließungen. Die Realisation der gesellschaftlichen Beziehungen in den Grunderscheinungen: Hochzeit — Geburt des Kindes — Begräbnis stellen Zeremonielle dar, die aus einer Menge von bedeutungsvoll und ausdrucksvoll äquivalenten Merkmalen strukturiert waren. In dem Funktionieren des Systems der angeführten Zeremonielle überlebte einerseits die traditionelle Auffassung, doch zugleich kam die Opposition gegen die traditionellen Normen zum Vorschein, und zwar in der Änderung der Wertung der einzelnen Komponenten des Zeremoniells, in ihrer Abwertung sowie ihrer Neutralisation. Insgesamt wurde bei allen drei Zeremoniellen vor allem die Komponente der ökonomischen Repräsentation betont.

Die verhältnismäßig kurze Dauer der Forschung erlaubte es nicht, zu einem gründlicheren Bild der Folkloretradition zu gelangen. Aus den informativen Gesprächen war es möglich, die Orientierung und die Intensität des Lebens der mündlichen Tradition festzustellen. Das Repertoire enthielt einige Typen phantastischer Märchen, historische Sagen aus den Türkenzeiten, Reminiszen-

zen aus dem Jahre 1848, beide lokal motiviert; Räubersagen auch mit der Jánošík-Tradition (ursprüngliche Tradition — schulische Einflüsse?); Legenden und humorvolle Erzählungen mit lokalem Kolorit. Auf das Volkserzählen übte auch das Lesen und Vorlesen der in slowakischer Sprache in Budapest herausgegebenen Volksbücher einen Einfluß aus.

Der Forschung der Liedertradition widmete sich der Musikologe J. Kresánek, ich konzentrierte mich auf den Text der Balladen, die hier eine wesentliche Frequenz aufwiesen, und im Bezug zum gesamtslowakischen Repertoire kamen hier interessante Varianten vor.

In der Volkspoesie waren die Weihnachts- und Neujahrgesänge interessant, in die die Bedeutungs- und Ausdrucksvielfalt von dem ursprünglichen slowakischen Schaffen durch die Balkan-Einflüsse bis zum Wiederhall des apokryphischen Schaffens durchdrang.

In dieser kurzen Übersicht der Ergebnisse der Erforschung des Lebens der Slowaken in Jugoslawien im J. 1947 handelte es sich eher um die Information über den Zustand der traditionellen Kultur. Das gewonnene Material aus diesem verhältnismäßig kleinen, doch mit seinem Charakter als ob die Mikro-Slowakei darstellenden Gebiet, würde in syntagmatischer Zusammenstellung eine komplexe Information über kein Gebiet ergeben. Deshalb erwählten wir den Vorgang einer paradigmatischen Gruppierung der erworbenen Belege und ordneten sie in einer diachronischen Übersicht. Durch die Anführung konkreter Materialbelege aus den einzelnen Lokalitäten (was der Umfang dieses Beitrages nicht erlaubt) könnte aus diesem Bild eine genauere, wenn auch durch die kurze Zeitdauer der Forschung bedingte Information über die Dolná zum Variante der slowakischen traditionellen Kultur entstehen.

СЛОВАЦКАЯ ЭТНОГРАФИЯ

Журнал Словацкой Академии Наук
Год издания 23, 1975, № 2
Издается четыре раза в год
«ВЕДА», издательство Словацкой Академии Наук
Редакторы Д-р Боžена Филова и Павол Стано
Адрес редакции: 884 16 Братислава, Клеменсо-
ва 27

SLOWAKISCHE VOLKSKUNDE

Zeitschrift der Slowakischen Akademie der
Wissenschaften
Jahrgang 23, 1975, Nr. 2. Erscheint viermal im
Jahre
Herausgegeben vom VEDA, Verlag der Slowaki-
schen Akademie der Wissenschaften
Redakteure Rhd. Božena Filová und Pavol Stano
Redaktion: 884 16 Bratislava, Klemensova 27

SLOVAK ETHNOGRAPHY

Journal of the Slovak Academy of Sciences
Volume 23, 1975, No. 2.
Published quarterly by VEDA, the Publishing
House of the Slovak Academy of Sciences
Managing Editors PhDr. Božena Filová and Pavol
Stano
Editor: 884 16 Bratislava, Klemensova 27, Czecho-
slovakia

L'ETHNOGRAPHIE SLOVAQUE

Revue de l'Académie slovaque des sciences
Anné 23, 1975, No. 2. Paraît quatre fois par an
Editions de VEDA, maison d'édition de l'Académie
slovaque des sciences
Rédacteurs: PhDr. Božena Filová et Pavol Stano
Rédaction: 884 16 Bratislava, Klemensova 27

SLOVENSKÝ NÁRODOPIS

Časopis Slovenskej akadémie vied
Ročník 23, 1975, číslo 2 — Vychádza štyri razy
do roka

Vydáva VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie
vied

Hlavná redaktorka PhDr. Božena Filová
Výkonný redaktor Pavol Stano
Výtvarná redaktorka Viera Miková

Redakčná rada: Prof. dr. Rudolf Bednárík, dr.
Soňa Burlasová dr. Emília Horváthová, dr. Soňa
Kovačevičová, dr. Milan Leščák, dr. Michal Mar-
kuš, doc. dr. Ján Michálek, dr. Ján Mjartan, doc.
dr. Štefan Mruškovič, dr. Viera Nosáľová, doc.
dr. Ján Podolák, dr. Antonín Robek.

Redakcia: 884 16 Bratislava, Klemensova 27

Vytlačili Tlačiarne Slovenského národného po-
vstania, n. p., Martin

Jednotlivé číslo Kčs 20,—; celoročné predplatné
Kčs 80,—

Výmer SÚTI č 8/6

Rozširuje Poštová novinová služba, objednávky
a predplatné prijíma PNS — ústredná expedícia
tlač, administrácia odbornej tlač, Gottwaldovo
nám. 48, Bratislava. Možno objednať aj na každej
pošte alebo u doručovateľa. Objednávky do za-
hraničia vybavuje PNS — ústredná expedícia
tlač, Bratislava, Gottwaldovo nám. 48/VII

© VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie
vied, 1975

Distributed in the Socialist countries by SLOV-
ART Ltd., Leningradská 11, Bratislava, Cze-
choslovakia. Distributed in West Germany and
West Berlin by KUBON UND SAGNER, D-
8000 München 34, Postfach 68, Bundesrepublik
Deutschland. For all other countries, distribution
rights are held by JOHN BENJAMINS, N. V.,
Periodical Trade, 54 Warmoesstraat Amsterdam,
Netherlands.